

организацией государственной власти и экономическими, политическими и историческими условиями. Охарактеризованы специфические признаки американской и европейской моделей конституционного контроля. Определены основные особенности и различия этих моделей. Отмечено, что образование и деятельность Конституционного Суда Украины стали возможными благодаря приобретению Украиной независимости и отхода ее государственно-правовой мысли от ориентации на советскую практику. Выяснено, что в Украине введена европейская модель конституционного контроля, которая предусматривает осуществление контроля специализированным судебным органом, который не входит в систему судов общей юрисдикции.

Ключевые слова: конституционный контроль, американская модель конституционного контроля, европейская модель конституционного контроля, судебный прецедент, Конституционный Суд Украины.

Kononchuk I. Historical and Political-Legal Aspects of the Emergence and Development of the Constitutional Control Institute. The article highlights the issues of emergence, establishment and development of the constitutional control institute. It has been revealed that the formation of this or that model of constitutional control in the country is coherent with the peculiarities of its national law, organization of the state power, economic, political and historical conditions. The article sheds light on the specific features of American and European models of constitutional control and discusses basic peculiarities and differences of these models. The author emphasizes that the establishment and activity of the Constitutional Court of Ukraine has become possible due to Ukraine's acquisition of independence and withdrawal of its state-legal policy from the Soviet practice principles. It has been revealed that Ukraine introduced a European model of constitutional control, which implies carrying out control by a specialized judicial body that is independent and not included within the system of courts of general jurisdiction.

Key words: constitutional control, American model of constitutional control, European model of constitutional control, judicial precedent, Constitutional Court of Ukraine.

УДК 351.74 (477):334.758

Ю. Хатнюк, Ю. Кіцул

Основи організації діяльності органів Національної поліції України у боротьбі з рейдерством

У даній статті досліджуються проблеми організації діяльності органів Національної поліції України у боротьбі з рейдерством, зосереджується увага на основних підрозділах органів Національної поліції, їх функціях та повноваженнях у сфері незаконного захоплення майна, визначається система взаємовідносин цих підрозділів, а також забезпечення належного використання потенціалу підрозділів поліції під час проведення відповідних заходів у вказаній сфері.

Ключові слова: рейдерство, Національна поліція, повноваження, підрозділи, засоби.

Постановка проблеми. Актуальність даної теми зумовлена тим, що Україна, в силу недосконалості законодавства, корумпованості та нехтуванням правилами етики у вітчизняному бізнесі, переживає реальний розвиток рейдерства, під яким розуміється процес захоплення майна всупереч волі його власника, що здійснюється шляхом реалізації різного роду протиправних дій.

На сьогодні рейдерство визнається однією із найгостріших та найбільш суперечливих проблем вітчизняного бізнесу, що перешкоджає належному функціонуванню не тільки підприємств усіх форм власності, а й органів державної влади України. Проблемаю залишається недостатня ефективність діяльності відповідних органів державної влади України щодо розробки та впровадження дієвих заходів у напрямку протидії рейдерству.

Особливої значущості набуває першочергова розробка ефективної державної політики щодо протидії рейдерським атакам саме органами державної влади, зокрема органами Національної поліції України, завданнями якої є забезпечення належної реалізації правоохоронної функції задля належного функціонування соціально-правового механізму забезпечення прав і свобод людини та

громадянина, у тому числі з метою забезпечення непорушності права приватної власності та недопущення протиправного позбавлення права власності. Підтвердженням є той факт, що Міністерство внутрішніх справ України відповідно до чинного національного законодавства [1] визначено головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань. Тому одним із його пріоритетних завдань залишається недопущення силових захоплень приміщень підприємств, установ та організацій усіх форм власності, недопущення виникнення конфліктних ситуацій під час таких захоплень, тобто боротьба з рейдерськими атаками на рівні світових стандартів із врахуванням світового досвіду протидії рейдерству.

Аналіз досліджень даної проблеми. Проблема рейдерства була і є об'єктом дослідження вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема: Д. Андреева, Б. Андрушківа, П. Берназа, Д. Брагіна, В. Галунько, Н. Гуторової, О. Дічека, А. Єфименка, О. Кальмана, А. Киреева, А. Кінаха, Е. Кісілюка, В. Куца, В. Лапчука, А. Марущака, С. Москаленка, А. Орлеана та ін. Однак в сучасній науці не достатньо приділена увага до питань протидії рейдерству зі сторони державних органів, зокрема діяльності органів Національної поліції України. Проте дана проблема є на сьогоднішній день надзвичайно актуальною, що зумовлює потребу в детальному розгляді поставленого питання.

Тому **метою даної статті** є дослідження адміністративно-правових та організаційних засад діяльності органів Національної поліції України у боротьбі з рейдерством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність органів Національної поліції щодо боротьби з рейдерством у контексті забезпечення прав, свобод, законних інтересів громадян, захисту життя, здоров'я, майна від протиправних посягань потребує постійного вивчення та вдосконалення. У цьому контексті вбачається актуальним визначення основних засад організації діяльності органів Національної поліції у боротьбі з рейдерством.

Засади визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин щодо діяльності органів Національної поліції та відображають загальнолюдські, типологічні, конкретно-історичні, міжгалузеві й галузеві особливості.

Перші зумовлені певним рівнем розвитку цивілізації, втілюють прогресивні здобутки історії людства у тому числі адміністративного права, і зафіксовані у міжнародних документах. До них, зокрема, належать: захист прав і свобод людини; юридична рівність громадян перед законом; верховенство закону; верховенство закону як акту волевиявлення вищого представницького органу державної влади; єдність юридичних прав і обов'язків людей; закріплення в нормах права процесуальних механізмів захисту прав людей; застосування юридичної відповідальності тільки у разі вчинення особою винного протиправного діяння; право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [2].

До типологічних особливостей засад діяльності органів Національної поліції щодо боротьби із рейдерством належать: гуманізація діяльності, збільшення питомої ваги відомчих нормативних актів, які гарантують соціальну захищеність кожної людини; закріплення охорони різних форм власності; розширення застосування сучасних технічних засобів; посилення громадського контролю як гарантії законності у діяльності поліції [3, с. 4].

Конкретно-історичні особливості відображають специфіку діяльності органів Національної поліції у реальних соціальних умовах. Це стосується тактичних прийомів оперативно-службової діяльності; зміни організаційно-штатної структури; інтенсифікації нормотворчої діяльності насамперед з питань соціального захисту громадян та протидії рейдерству; різноманіття форм і методів застосування сил та засобів.

Міжгалузеві особливості засад діяльності органів Національної поліції у боротьбі з рейдерством характеризують передусім організацію взаємодії з іншими правоохоронними органами, громадськістю.

Галузеві охоплюють лише організаційну побудову, визначають завдання і функції, оперативні та організаційно-правові форми, методи і засоби їх реалізації.

Органам Національної поліції для ефективного виконання свого основного завдання, що полягає у боротьбі зі злочинністю, зокрема рейдерством, вкрай необхідні відповідні кадрові, достатні матеріальні та технічні ресурси, які в адміністративній та оперативно-розшуковій діяльності органів Національної поліції прийнято називати терміном «сили і засоби». Від правильного розташування сил і засобів, а також умілого їх використання значною мірою залежить успішне виконання завдань органів Національної поліції щодо боротьби з рейдерством.

Сили і засоби – основні елементи організаційної структури органів Національної поліції, що

призначені для боротьби з рейдерством. Сили – це підрозділи органів Національної поліції, які здійснюють профілактику та попередження правопорушень у сфері економіки, ведуть боротьбу з незаконним поглинанням підприємств, посяганнями на власність, корпоративні права громадян і організацій, застосовують юрисдикційні повноваження щодо протиправних дій суб'єктів корпоративних суперечок.

До засобів органів Національної поліції щодо боротьби з рейдерством слід віднести оперативні та оперативно-технічні засоби, які застосовуються відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4], різні види технічних засобів та криміналістична техніка, що є на озброєнні органів Національної поліції. Правильна розстановка та вміле використання сил і засобів належать до організаційної діяльності органів Національної поліції.

Під організаційною структурою підрозділів органів Національної поліції слід розуміти сукупність підрозділів, наділених функціями та повноваженнями для виконання завдань щодо боротьби з рейдерством, систему взаємовідносин цих підрозділів.

Підрозділи органів Національної поліції – це структурні ланки, які безпосередньо входять до складу відповідних органів Національної поліції і виконують функції з організації боротьби з рейдерством та мають закріплені у відомчих нормативних актах владні повноваження щодо їх здійснення.

Безперечно, основним суб'єктом у сфері боротьби з рейдерством в системі МВС України є Національна поліція. Спільною ознакою всіх підрозділів Національної поліції є те, що кожен із них діє в межах власної компетенції, здійснюючи при цьому заходи щодо боротьби з рейдерством. Розглянемо їх детальніше.

Департамент захисту економіки Національної поліції України є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність. Основними завданнями Департаменту є: а) участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності; б) виявлення, запобігання та припинення кримінальних правопорушень у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно-небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; в) боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування, протидія правопорушенням, пов'язаних з корупцією; г) установлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень у сфері економіки та вжиття заходів щодо їх усунення [5; 6].

Підрозділи карного розшуку відповідальні за державну політику у сфері забезпечення публічного порядку і захисту осіб, суспільства і держави від протиправних посягань. Вони виявляють і розкривають кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним перерозподілом власності на території України; узагальнюють і відпрацьовують матеріали, зокрема й інших служб, для притягнення до кримінальної відповідальності організаторів, керівників, пособників незаконного перерозподілу власності, а також розшукуваних осіб для своєчасної організації роботи з розкриття кримінальних правопорушень та викриття осіб, які їх вчинили; вживають оперативно-розшукових заходів щодо осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, учинених внаслідок рейдерських дій.

Патрульна поліція забезпечує у межах своєї компетенції охорону громадського порядку та громадську безпеку під час корпоративних конфліктів із захопленням основних фондів, територій підприємств [7; 8].

Департамент превентивної діяльності Національної поліції України організовує в межах компетенції проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень у тому числі рейдерських діянь; виявляє причини та умови, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, уживає, у межах компетенції, заходів щодо їх усунення; вживає заходів з організації забезпечення публічної безпеки і порядку в громадських місцях, а також в зоні (районі) корпоративних конфліктів.

Органи досудового розслідування здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень у сфері рейдерської діяльності, забезпечують взаємодію зі слідчими підрозділами інших правоохоронних органів.

Поліція охорони здійснює захист майна та життя громадян від протиправних посягань, забезпечує охорону об'єктів власності згідно із укладеними угодами.

Експертно-криміналістичні підрозділи здійснюють аналіз підроблених документів,

забезпечують розроблення експрес-засобів для їх виявлення [9; 10].

Департамент інформаційних технологій у межах Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів Національної поліції [11] організовує програмно-технічне забезпечення ведення інформаційного банку даних щодо окремих категорій осіб; формує базу дактилоскопічних карт затриманих за кримінальні правопорушення, пов'язані із рейдерською діяльністю; забезпечує накопичення інформації, що надходить від оперативних підрозділів та інших джерел; здійснює облік осіб, причетних до організації незаконного захоплення власності та інших дій кримінального спрямування тощо.

Доцільно розглядати сили та засоби органів Національної поліції щодо боротьби з рейдерством у контексті взаємодії з державними органами і недержавними структурами. Поряд із традиційними громадськими об'єднаннями, які беруть участь у правоохоронній діяльності (громадські формування з охорони громадського порядку та державного кордону [12]), виникають нові, наприклад, спеціалізовані комерційні структури правоохоронного напрямку (недержавні охоронні та детективні агентства, власні служби безпеки тощо). На відміну від громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону, громадських організацій, які у статутах декларують участь у протидії рейдерству, вони охороняють приватні, групові інтереси. Саме цим визначається їх компетенція.

Удосконалення боротьби з рейдерством зумовлює необхідність «проектування» високоефективної організації залучення сил та засобів:

а) відповідно до поставленої мети добирається необхідна сукупність засобів та визначається їх структурно-функціональний зміст;

б) здійснюється вибір найбільш раціональних форм і методів (способів) об'єднання цих засобів у єдину систему;

в) регламентуються їх взаємозв'язки та взаємодія у разі переходу від одного рівня організованості до іншого.

Висновки. Ефективність функціонування сил та засобів органів Національної поліції України у боротьбі з рейдерством забезпечує своєчасна практична допомога підлеглим підрозділам з питань зміцнення виконавчої дисципліни, підбору та комплектування кадрів, поліпшення роботи з ними, професійної підготовки особового складу, наполегливого вдосконалення форм і методів організації та управління підрозділами Національної поліції на основі впровадження передового досвіду і сучасних технічних засобів.

Джерела та література

1. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента України від 06.04.2011 № 383/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>.
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Денисюк С.Ф. Громадський контроль як гарант законності у адміністративній діяльності правоохоронних органів України / С.Ф. Денисюк. – Х.: Золота миля, 2010. – 368 с.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
5. Про утворення територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 р. № 830 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/830-2015-п>.
6. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 07.11.2015 р. № 81.
7. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції: Наказ Національної поліції України від 06.11.2015 р. № 73.
8. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 р. № 796 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>.
9. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України. : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 № 1343 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

10. Про затвердження положень про Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр та територіальні науково-дослідні експертно-криміналістичні центри МВС: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 05.11.2015 р. № 1359.
11. Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 12.10.2009 р. № 436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1256-09>.
12. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

Хатнюк Ю., Кицул Ю. Основы организации деятельности органов Национальной полиции Украины в борьбе с рейдерством. В данной статье исследуются проблемы организации деятельности органов Национальной полиции Украины в борьбе с рейдерством, сосредоточивается внимание на основных подразделениях органов Национальной полиции, их функциях и полномочиях в сфере незаконного захвата имущества, определяется система взаимоотношений этих подразделений, а также обеспечения надлежащего использования потенциала подразделений полиции во время проведения соответствующих мероприятий по предупреждению и пресечению правонарушений в указанной сфере. Эффективность функционирования сил и ресурсов органов Национальной полиции Украины в борьбе с рейдерством обеспечивает своевременная практическая помощь подчиненным подразделениям по вопросам укрепления исполнительской дисциплины, подбора и комплектования кадров, улучшения работы с ними, профессиональной подготовки личного состава, настойчивого совершенствования форм и методов организации и управления подразделениями Национальной полиции на основе внедрения передового опыта и современных технических средств.

Ключевые слова: рейдерство, Национальная полиция, полномочия, подразделения, средства.

Khatniuk Yu., Kitsul Yu. Fundamentals of the Ukrainian National Police Activities in Combating Corporate Raiding. The article deals with the problems of organization of the National Police of Ukraine activities in combating corporate raiding. The author focuses on the characteristic peculiarities of the basic divisions of the National Police, their functions and powers in fighting illegal seizure of property, defines system of relations between these units and the ways to ensure the proper use of their potential when taking actions aimed at combating raiding. The goal to make struggle with corporate raiding more effective determines the need to "design" and involve highly effective organization of forces and means. It involves: a) necessary aggregate of means, selected and determined by their structural and functional content according to the purpose; b) the choice of the most rational forms and methods and integrating them into a unified system; c) the relationship and interaction of the forces in case of transition from one level of organization to another which are to be regulated. Effectiveness of these forces and means of the Ukraine National Police in combating corporate raiding is facilitated by the conducive practical assistance to the subordinate units, strengthening executive discipline, careful selection in recruiting personnel, improvement of work with them, training of personnel, persistent improvement of forms and methods of the National Police divisions organization and management through the introduction of the best practices and modern technologies including technical aids.

Key words: raiding, National Police, powers, divisions, means.